

**Степан Томашівський – професор Ягеллонського
університету**

Одним із найбільш актуальних завдань сучасної української археографії є пошук матеріалів, котрі стосуються життя та діяльності представників вітчизняної культурної еліти, в архівних та бібліотечних колекціях інших країн світу. Як свідчить наявна література, надзвичайно багато у цій сфері дослідниками вже зроблено. У тому числі, на сьогодні опубліковано численні розвідки про україніку в архівних зібраннях Польщі¹. Утім, як свідчить зміст цих публікацій, вони практично не враховують матеріалів, котрі відклалися в архівних фондах навчальних закладів, з якими співпрацювали українські інтелектуали. Проте внаслідок тривалого перебування українських земель у складі польських держав, саме з навчальними закладами цієї країни найбільш щільно пов'язана творча доля вітчизняних учених. У статті ми спробуємо показати важливість звернення дослідницької уваги на документальні колекції польських університетів на прикладі аналізу вибраної україніки в Архіві Ягеллонського університету.

Серед польських університетів Ягеллонський посідає особливе місце як один із найстарших і найбільш

¹ Див. напр.: Філяр Т. Україніка у Кракові // Між сусідами. – Краків, 1993. – Вип. 3. – С. 12–16; Місило Є. Українські цінності у варшавському сховищі // Слідами пам'яті. Літописний календар. – Варшава: Український архів, 1996. – С. 109–112; Тельвак В. Листи Михайла Грушевського у краківських архівах // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. VIII. – Дрогобич: Коло, 2004. – С. 511–514; Сварник Г. Архівні та рукописні збірки Наукового Товариства ім. Шевченка в Національній бібліотеці у Варшаві. Каталог-інформатор. – Варшава–Львів–Нью-Йорк: «Український архів» і Наукове товариство ім. Шевченка, 2005.

реномованих у Центрально-Східній Європі². Практично від часу заснування цей навчальний заклад своїми високими освітніми стандартами приваблював українців голвно вихідців із Галичини та Волині. Найчастіше українські прізвища трапляються у списках студентів Ягеллонського університету. Проте і серед членів професорської корпорації трапляються імена знаних українських науковців. Найбільш активною співпраця українських учених з Ягеллонським університетом була у міжвоєнний період, коли в різні роки у ньому працювали філолог Іван Зелінський, географ Володимир Кубійович, дослідник української мови та літератури Богдан Лепкий та історик Степан Томашівський³.

У творчій біографії Степана Томашівського роки життя у Кракові та праці у Ягеллонському університеті є особливими, позаяк позначені останнім спалахом творчого таланту цього видатного українського історика, публіциста, громадського та політичного діяча. Деяко більше трьох років судилося вченому прожити у Кракові, що став останнім місцем його спочинку. Про ці роки сучасним дослідникам практично нічого не відомо, свідченням чого є лаконічність і фактична помилковість інформації про них, наведеної у нечисленних біографіях С. Томашівсько-

² Див. напр.: Stopka K., Banach A., Dybiec J. Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego. – Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2000.

³ Саган Г. В. Наукові зв'язки українських та іноземних вчених у міжвоєнний період (1918–1939 рр.) : автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського – Київ, 1999. – 19 с.; Литвин М. Українське культурно-освітнє життя в Кракові (кінець XIX – перша третина XX століття) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Випуск 16: Ювілейний збірник на пошану Івана Патера / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2008. – С. 245–251.

го⁴. Сподіваємося, що віднайдені нами джерельні свідчення в Архіві Ягеллонського університету уможливлять значно більше дізнатися про останні роки життя та творчості видатного історика.

Матеріали, котрі стосуються С. Томашівського, в архіві Ягеллонського університету є серед документів двох фондів – Сенату університету та філософського факультету, оскільки окремих особових справ працівники цього навчального закладу до середини ХХ ст. не мали⁵. При цьому у фонді Сенату університету відклалися матеріали, котрі ілюструють процес призначення С. Томашівського на посаду професора, а документи філософського факультету відображають перебіг здобуття габілітації українським ученим у Ягеллонському університеті. Вказані документи сьогодні зберігаються у двох окремих папках, що містять нумеровані аркуші паперу різного формату.

Хронологічно найбільш ранніми є документи, пов'язані зі справою переїзду С. Томашівського до Кракова та його габілітації в Ягеллонському університеті. Про причини, котрі спонукали вченого залишити Львів, ми дізнаємося лише в загальних рисах з його листа до представників професорської корпорації філософського факульте-

⁴ Див. напр.: Бортняк Н., Швагуляк М. Томашівський Степан // Довідник з історії України. – Т. 3. – Київ, 1999. – С. 341–342; Халак Н. В. Наукова спадщина і громадсько-політична діяльність Степана Томашівського: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – Київ, 1999. – 20 с.; Suchyj O. Stepan Tomaszewski (1875–1930) // Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku. Pod redakcją Jerzego Maternickiego przy współpracy Leonida Zaskilniaka. – Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2007. – S. 441–452.

⁵ Michalewska Krzysztofa. Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego (1849–1945) // Inwentarz akt wydziałów i studiów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1850–1939 (1954). Pod redakcją Jerzego Michalewicza. – Kraków, 1997. – S. 240.

ту Краківського університету від 24 травня 1926 р. Висловлюючи прохання допустити його до викладацької роботи в університеті на посаді приват-доцента, С. Томашівський вказує на «неможливість в існуючих обставинах [...] підняти наново академічну працю у Львові» (підкреслення – С. Томашівського). Учений стверджує, що має для роботи в Ягеллонському університеті і необхідний педагогічний досвід («як габілітований доцент львівського університету, мав у 1911–1914 роках низку викладів з австрійської та руської історії, про що свідчать тогочасні програми того університету»), і достатню наукову кваліфікацію (про що мали свідчити надіслані разом із листом автобіографія, список публікацій з відбитками найважливіших з них, копія докторського диплому, лист декана філософського факультету Львівського університету про затвердження габілітації). У разі позитивного рішення, С. Томашівський висловив намір читати лекції та проводити практичні заняття з історії Галицько-Волинської Русі, над проблемами якої, як вказував, «головно працюю останніми роками»⁶.

У відповідь на цю заяву С. Томашівського досить швидко відгукнувся декан факультету знаній польський історик Вацлав Собеський⁷. У своєму листі до українського вченого він висловив готовність донести до колег його звернення на найближчому засіданні Ради філософського факультету. Водночас, апелюючи до вимог університетського уставу, декан попросив свого кореспондента про детальнішу інформацію стосовно кількох пунктів: вказати власну національність, назвати найважливіші з надісланих

⁶ Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (далі – Archiwum UJ), syg. WF II 121: List S. Tomaszewskiego do Grona profesorów Wydziału filozoficznego Wszechnicy Jagiellońskiej w Krakowie, Lwów, dnia 24 maja 1926.

⁷ Archiwum UJ, syg. WF II 121: List W. Sobieskiego do S. Tomaszewskiego, Kraków, 8.06.1926.

праць, окреслити галузь науки, до якої належить габілітація. Утім, найбільше запитань викликав намір С. Томашівського перенести львівську габілітацію та здобути перед війною *veniam legendi* (право на викладання в університеті) до Кракова. В. Собеський вказував, що згідно з польським законодавством габілітаційна праця мала бути написана винятково польською мовою. Також під сумнів було поставлено легітимність наукової галузі, з якої була зроблена львівська габілітація – австрійська історія. Усе це, підсумував адресат, актуалізує проблему нової габілітації.

Відповідь С. Томашівського не забарилася⁸. Підкреслюючи, що вважає себе українцем, історик також додав, що є «польським громадянином та державним службовцем». Найбільше місця у листі відведено справі перенесення львівської габілітації до Кракова. Вчений висловив переконання, що надане у Львівському університеті *veniam legendi* цілком можна перенести до Кракова, оскільки перерва у викладацькій роботі була викликана воєнними подіями 1918–1919 рр., отже, виявилася лише «призупиненою» (формулювання С. Томашівського) з незалежних від нього обставин. Наполягаючи на слушності наведеного формулювання, С. Томашівський вказує, що польські викладачі, котрі після здобуття Польщею незалежності з різних причин опинилися без роботи, отримують фінансову допомогу саме як доценти та професори, котрих службові обов'язки були призупинені з об'єктивних причин. Утім, зауважив учений, суттєвою проблемою в цьому випадку постає наукова спеціальність, з котрої було зроблено львівську габілітацію, що, за його словами, «давно вже стала анахронізмом». Окреслюючи актуальне коло своїх наукових зацікавлень, С. Томашівський називає історію України княжої доби. Торкаючись піднятої у листі

⁸ Archiwum UJ, syg. WF II 121: List S. Tomaszewskiego do W. Sobieskiego, Lwów, 11.06.1926.

В. Собеського теми нової габілітації, українець вказує на відсутність у нього відповідної за обсягом праці польською мовою. А приготування нової, слушно зауважив він, вимагатиме значного часу та коштів. Розв'язання цих складних питань, підсумовує С. Томашівський, вимагає всебічного обговорення за його особистої присутності. Тому наприкінці листа попросив польського колегу призупинити формальне провадження своєї справи, вказуючи, що 1 липня 1926 р. матиме можливість особисто завітати до Кракова.

Спілкування з деканом та професорами філософського факультету переконали С. Томашівського у необхідності підготовки нової габілітації. У листі з Берліну до В. Собеського, написаному через кілька днів після відвідин Кракова, український учений визнав рацію своїм співбесідникам, що формальні труднощі з перенесенням старої габілітації до Кракова ніколи не вдасться владнати цілком⁹. Тому єдиним виходом він бачить пристати на пропозицію краківських колег і «приготувати невелику розправу польською мовою як підставу для нової габілітації».

Більше півроку пішло у С. Томашівського на опрацювання нової теми для габілітації. У лютому 1927 р. він звернувся до декана філософського факультету з листом, у якому запропонував на вибір Ради факультету дві пов'язані між собою праці – українською «Предтеча Ісидора» та польською «Руський епізод Ліонського собору 1245 р.»¹⁰. У кінці листа С. Томашівський просив краківських колег про якомога швидший розгляд його пропозицій.

Це прохання знайшло підтримку і вже за кілька днів 18 лютого 1927 р. на Раді факультету уперше фор-

⁹ Archiwum UJ, syg. WF II 121: List S. Tomaszewskiego do W. Sobieskiego, Berlin, 3.07.1926.

¹⁰ Archiwum UJ, syg. WF II 121: List S. Tomaszewskiego do W. Sobieskiego, Lwów, 12.02.1927.

мально було поставлено справу габілітації українського вченого. Члени Ради одногосно проголосували за допущення С. Томашівського до габілітації. Доповідачами у справі габілітації українського історика – фактично опонентами – було обрано знаних польських істориків Владислава Конопчинського та Владислава Семковича¹¹. У справі габілітації львівського дослідника була скликана спеціальна Комісія, до складу якої, крім декана, увійшли професори факультету І. Хшановський, В. Семковіч, Я. Домбровський, Я. Бистронь, К. Нітсх. Своє перше засідання Комісія відбула 9 березня 1927 р.¹² На ньому темою габілітації С. Томашівському було визначено «Руський епізод Ліонського собору 1245 р.»¹³.

Зауважимо, що розглядаючи кандидатуру С. Томашівського як майбутнього працівника факультету, його керівництво звернулося за характеристиками до львівських колег – декана гуманістичного факультету Львівського університету та членів редакційного комітету знаного журналу «Kwartalnik Historyczny», з яким українського історика пов'язували довгі роки співпраці. Отримані рекомендації були для С. Томашівського надзвичайно прихильними. Наприклад, львівський декан інформує, що звернувшись до грона професорів гуманітарного факультету, отримав від них схвальні відгуки про українського історика. Узагальнюючи отримані рекомендації, він зазначає: «В часі війни та після неї др. Томашівський перебував у Берліні, зараз живе у Львові та працює в одній із місцевих гімназій, належить до полонофільського грона,

¹¹ Archiwum UJ, syg. WF II 121: Sprawozdanie w sprawie przebiegu habilitacji p. dra Stefana Tomaszewskiego z zakresu historii Rusi.

¹² Archiwum UJ, syg. WF II 121: Zaproszenie Dziekana Wydziału filozoficznego, Kraków, 5.03.1927.

¹³ Archiwum UJ, syg. WF II 121: Protokół spisany na posiedzeniu Komisji dnia 9 marca 1927 r.

в будь-якому випадку – залишається в опозиції до знаних місцевих шовіністів»¹⁴.

Ознайомлення рецензентів з науковим доробком і габілітаційною працею українського вченого зайняло декілька місяців. У своїх відгуках вони високо оцінили науковий доробок українського колеги. В. Конопчинський, проаналізувавши головні віхи творчого шляху претендента від першої наукової розвідки до зрілих повоєнних студій, вказав на різнобічність його дослідницької лабораторії, оскільки вона обіймає і ґрунтовні синтетичні праці з багатьох галузей гуманітарного знання (історіографії, статистики, історичної демографії тощо), і розлогі джерельні публікації. З огляду на це, рецензент запропонував «допустити кандидата до подальших стадій габілітації»¹⁵.

Інший рецензент В. Семковіч зосередився на оцінці габілітаційної праці С. Томашівського «Руський епізод Ліонського собору 1245 р.». Вказавши, що рецензований текст є лише частиною більшої україномовної студії львівського історика, присвяченої митрополиту Петру Акеровичу, він наголошує на значній науковій вартості піднятої автором проблеми. Адже ані польським, ані українським попередникам С. Томашівського не вдалося створити скільки-небудь цілісної картини взаємин Русі та Заходу в княжу добу. Своєю розвідкою, наголошує В. Семковіч, український учений «продемонстрував повне знання історичних джерел – західних та руських [...], вміння їх використовувати, застосовуючи необхідні засади історичної критики, що дало в результаті сумлінну та цікаву працю, котра є цінним причинком до історії унії грецької церкви

¹⁴ Archiwum UJ, syg. WF II 121: List do JWielmożnego Pana Dziekana Wydziału filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Lwów, 6.05.1927.

¹⁵ Archiwum UJ, syg. WF II 121: Wł. Konopczyński. Ocena prac dra Stef. Tomaszewskiego z zakresu historii nowożytnej.

на Русі з Римом»¹⁶. З огляду на це, твердить рецензент, студія С. Томашівського «відповідає всім вимогам до габілітаційних праць».

Декан факультету досить оперативно та детально інформував львівського історика про просування його габілітаційної справи¹⁷. Оскільки рецензії надійшли до габілітаційної комісії наприкінці навчального року, справу габілітації довелося відкласти на осінь 1927 р. На прохання самого С. Томашівського, з огляду на його зайнятість вчительськими обов'язками у Львові, датою габілітаційного колоквиуму було призначено 7 листопада 1927 р.¹⁸.

На колоквиумі, що відбувся після обіду 7 листопада 1927 р., були присутні вісім професорів філософського факультету, включаючи рецензентів В. Семковіча та В. Конопчинського, а також нового декана С. Закшевського¹⁹. Як свідчить протокол засідання габілітаційного колоквиуму, претендентові було задано чотири запитання: постать руського митрополита Петра в 1244–5 рр. на підставі габілітаційної праці; місце польської церкви на Русі; Пилип Орлик – останній представник польської орієнтації в українській політиці; мотиви молдавської кампанії Богдана Хмельницького²⁰. Широка ерудиція та високий фаховий рівень, продемонстровані С. Томашівським під час проведення габілітаційного колоквиуму, дали підстави членам комісії затвердити габілітацію українського

¹⁶ Archiwum UJ, syg. WF II 121: Wł. Semkowicz. Ocena pracy dra Stefana Tomaszewskiego p. t. «Ruski epizod soboru lugduńskiego 1245».

¹⁷ Див. напр.: Archiwum UJ, syg. WF II 121: List S. Tomaszewskiego do W. Sobieskiego, Lwów, 21.06.1927.

¹⁸ Archiwum UJ, syg. WF II 121: List S. Tomaszewskiego do S. Zakszewskiego, Lwów, 23.09.1927.

¹⁹ Archiwum UJ, syg. WF II 121: Protokół spisany na posiedzeniu Rady Wydziału w dniu 7 listopada 1927 r.

²⁰ Archiwum UJ, syg. WF II 121: Protokół dyskusji habilitacyjnej (kollokwjum).

претендента без необхідного в таких випадках габілітаційного викладу.

Рішення габілітаційної комісії було затверджене на засіданні Ради філософського факультету 25 листопада 1927 р. Як говорить мова документа: «Рада Факультету [...] ухвалила одногосно надати Йому [С. Томашівському] *veniam legendi* з окресу «Історії Руси»²¹. Уже 29 листопада необхідний комплект документів, супроводжуваний клопотанням декана філософського факультету, був надісланий у Варшаву до Міністерства віровизнань та громадської освіти. 13 лютого 1928 р. міністр затвердив рішення Ради факультету, котрим С. Томашівський був габілітований як доцент історії України на філософському факультеті Ягеллонського університету²². Про це рішення міністра сам львівський історик був повідомлений деканом С. Закшевським через десять днів²³.

Захист габілітаційної праці відкрив С. Томашівському можливість викладати українську історію в Ягеллонському університеті на посаді приват-доцента. С. Томашівський, як свідчить його власноручний план занять, у перший рік діяльності читав лекційні курси та проводив семінарські заняття з історії Київської, Галицько-Волинської та Литовсько-Польської доби українського минулого²⁴. Тижневе викладацьке навантаження вченого складало три лекційні й дві семінарські години.

²¹ Archiwum UJ, syg. WF II 121: Do Ministerstwa wyznań religijnych i oświecenia publicznego w Warszawie, Kraków, dnia 29 listopada 1927 r.

²² Archiwum UJ, syg. WF II 121: Do Dziekanatu Wydziału filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie na ręce Rektora, Warszawa, 13 lutego 1928 r.

²³ Archiwum UJ, syg. WF II 121: List S. Zakszewskiego do S. Tomaszewskiego, Kraków, 23.02.1928.

²⁴ Archiwum UJ, syg. WF II 121: Program wykładów, które zamierzam mieć w roku akademickim 1928/9.

Перебіг викладацької діяльності С. Томашівського в Ягеллонському університеті висвітлюють документи, котрі відклалися серед актів Сенату. На посаді приват-доцента український учений пропрацював один рік, суміщаючи цю роботу з подальшим вчителюванням у VI Краківській гімназії. Останнє, вочевидь, відволікало його від наукової та педагогічної праці в університеті. Цінуючи свого працівника, адміністрація факультету на засіданні спеціально скликаної комісії підняла перед міністерством питання про призначення С. Томашівського на посаду професора з відповідною оплатою праці, що дало б йому можливість зосередитися винятково на роботі в університеті²⁵. У своєму клопотанні до Міністерства віровизнаний та громадської освіти декан філософського факультету підкреслював, що український учений «працює як сила педагогічна на університеті з надзвичайно добрими результатами, не занедбуючи при цьому праці наукової, котрої результати представляв на засіданнях Краківського Кола Польського історичного товариства»²⁶.

Клопотання філософського факультету знайшло прихильний відгук у міністра. В його постанові вказувалося, що міністерство готове заключити контракт з С. Томашівським щодо покладання на нього повних обов'язків професора історії України в Ягеллонському університеті терміном на один рік з 1 жовтня 1929 р. до 30 вересня 1930 р. з можливістю подальшої пролонгації. При цьому український учений не звільнявся з посади гімназійного вчителя, формально перебуваючи у безкоштовній відпустці. Цікаво, що посада С. Томашівського, як свідчить документ, мала оплачуватися з фондів, котрі міністерство

²⁵ Archiwum UJ, syg. S II 619: Protokół spisany na posiedzeniu Komisji odbytej w dniu 22 kwietnia 1929 r.

²⁶ Archiwum UJ, syg. S II 619: Do Ministerstwa wyznań religijnych i oświecenia publicznego w Warszawie, b. d.

планувало використати на організацію Руського Інституту²⁷.

Після року перебування на посаді професора, С. Томашівський у травні 1930 р. звернувся з проханням до керівництва факультету поклопотатися перед міністерством про продовження з ним контракту на наступний навчальний рік. У цій справі декан письмово звернувся до членів Ради факультету з запитом, чи варто у справі продовження контракту з С. Томашівським скликати спеціальну комісію. Усі члени Ради одногосно висловилися за продовження контракту на наступний навчальний рік без окремого обговорення цієї справи²⁸. Невдовзі відповідне клопотання, підписане деканом, було надіслане до Варшави. У ньому, зокрема, писалося: «Оскільки нам залежить на тому, щоби проф. Томашівський міг цілковито віддатися праці на Університеті в галузі своєї спеціальності та не відволікався від своїх наукових і університетських занять працею в середній школі, Рада філософського факультету прийняла згадану ухвалу [продовжити контракт із С. Томашівським – В. Т.], котру деканат представляє до затвердження»²⁹. Міністерство затвердило клопотання Ради факультету і контракт було підписано терміном на рік до 30 вересня 1931 р.³⁰.

Останніми за хронологією документами, що відклалися у фондах Архіву Ягеллонського університету та стосуються С. Томашівського, є листи вдови видатного історика до ректорату філософського факультету. Після

²⁷ Archiwum UJ, syg. S II 619: Odpis. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Warszawa. Dn. 17 czerwca 1929 r.

²⁸ Archiwum UJ, syg. S II 619: Do JWPanów Członków Komisji Historycznej, Kraków, dnia 20 maja 1930 r.

²⁹ Archiwum UJ, syg. S II 619: Do Ministerstwa wyznań religijnych i oświecenia publicznego w Warszawie, Kraków, dnia 26 maja 1930 r.

³⁰ Archiwum UJ, syg. S II 619: Dziekanatowi Wydziału filozoficznego U.J. w Krakowie, Kraków, dnia 18 czerwca 1930 r.

передчасної смерті чоловіка 21 грудня 1930 р., Марія Томашівська у своїх зверненнях просила керівництво університету порушити клопотання перед Міністерством віровизнань та громадської освіти щодо виплати їй одноразової грошової допомоги та призначення удовиної пенсії³¹.

Найцікавішим серед віднайдених нами документів є остання серед відомих на сьогодні автобіографія С. Томашівського, написана за декілька місяців до смерті. Найвірогідніше, мотивом для її написання послужило чергове продовження контракту з ученим, що вимагало подання до міністерства усталеного комплексу документів, включено з автобіографією претендента. З огляду на важливість такого роду документів в історії науки, а також враховуючи змістову насиченість самої автобіографії, що уможливило уточнити факти життєвого та творчого шляху С. Томашівського, доповнити бібліографію його творів, подаємо її переклад у додатку до статті³².

Такими у світлі документальних матеріалів, котрі зберігаються в архіві Ягеллонського університету, постають останні роки життя та діяльності С. Томашівського. Їхнє вивчення наштовхує нас на подальші пошуки документів, що висвітлюють життя та діяльність видатного історика-державника, в інших архівосховищах Польщі. Так, як свідчить листування керівництва університету та філософського факультету, матеріали, котрі стосуються працевлаштування С. Томашівського та захисту ним габілітаційної дисертації, відклалися також серед документів Міністерства віровизнань та громадської освіти (IV Департамент), що зберігаються в Архіві Нових актів у Варшаві. Також віднайдені документи стимулюють подальші

³¹ Archiwum UJ, syg. S II 619: List Marii Tomaszewskiej do Rektoratu Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Lwów, dnia 2 stycznia 1931 r.

³² Archiwum UJ, syg. S II 619: Curriculum vitae Stefana Tomaszewskiego.

архівні пошуки у сховищах багатьох навчальних закладів не тільки Польщі, але й інших країн Центрально-Східної та Західної Європи, з якими була пов'язана доля українських науковців у міжвоєнне двадцятиліття.

Загалом, дослідження архівних матеріалів, що проливають світло на співпрацю українців з Ягеллонським університетом, значно розширюють наші знання про особливості міжнаціональної комунікації в ньому та уможливають реконструювати малознані сторінки життя та діяльності пов'язаних з ним українських інтелектуалів. Та, що найважливіше, вони дають можливість суттєво розширити наші уявлення про польсько-українські культурні взаємини у міжвоєнний час, що дасть змогу переосмислити та скоригувати поширені до сьогодні численні негативні стереотипи як у колі дослідників, так і в масовій свідомості.

ДОДАТОК

Текст автобіографії перекладено відповідно до сучасних вимог пунктуації та правопису. Скорочення, крім загальноприйнятих, а також пропущені слова, розкриваються в квадратних дужках. Авторське написання термінів збережене. Коментарі наведено у прикінцевих виносках. Датування окремих творів уточнено за: Бортяк Н. Матеріали до бібліографії наукових праць Степана Томашівського // Записки НТШ. – Праці Історично-філософської секції. – Львів, 1997. – Том ССXXXIII. – С. 271–293.

Curriculum vitae

Томашівський Степан, католицької релігії грецького обряду, народився 9 січня 1875 [р.] в Купновичах Старих Рудківського повіту.

До загальної школи та гімназії ходив у Самборі, де в 1895 [р.] склав іспит зрілості.

Університетські студії, перервані однорічною військовою службою в 1898/9 [рр.], відбував на філософському та правничому факультетах у Львові, навчання на яких закінчив в 1900 р.

Там само здобув і вчительські кваліфікації для середніх шкіл: в 1901 [р.] з історії та географії, а в 1904 [р.] понад то з української мови – як головних предметів.

Від 1901 [р.] до 1918 [р.] і від 1925 [р.] займав посаду вчителя та професора державних гімназій у Перемишлі, Бережанах та Львові; від вересня 1928 [р.] призначений до VI державної гімназії в Кракові, від 1 жовтня 1929 [р.] перебуваю там у безоплатній відпустці. Одружений³³ та маю двох дітей.

Ступінь доктора філософії отримав у 1904 [р.] у львівському університеті³⁴; в 1911 [р.] там само здобув габілітацію з австрійської історії³⁵. У 1927 [р.] здобув *veniam legendi* з історії Русі на Ягеллонському університеті. Від 1 жовтня 1929 [р.], згідно з ухвалою Академічного Сенату Я[геллонського] у[ніверситету], а також з умовою з Міністерством в[іровизнань] та г[ромадської] о[світи], виконую повний обсяг викладацьких обов'язків професора історії Русі, що прив'язані до університетської кафедри.

Почавши від 1896 [р.], друкував численні розвідки, збірки джерел, причинки, наукові хроніки, критичні статті, рецензії, звіти і т. п. з галузі історії (руської, польської та угорської), історії церкви, літератури, етнографії, статистики, суспільних проблем і т. д. польською, україн-

³³ С. Томашівський мав двох дружин. З першою – Оленою з дому Федоровських – у нього було двоє дітей (хлопчик та дівчинка), якими він ціле життя опікувався. Друга дружина історика – Марія з дому Заячківських.

³⁴ Докторська дисертація С. Томашівського «Народні рухи в Галицькій Русі 1648 року» була виконана під керівництвом М. Грушевського.

³⁵ Темою габілітаційної роботи С. Томашівського була «Справа боляницька в Австро-Угорській імперії».

ською, російською, німецькою, французькою та угорською мовами. З цією метою я здійснював пошуки в архівах і студії в бібліотеках місцевих і закордонних, серед останніх – у Відні, Будапешті, Венеції, Флоренції, Римі, Неаполі, Берліні, Парижі, Лондоні та ін.

Найважливішими працями є:

Причинки до історії Хмельниччини (1896)³⁶.

Самуїл К. Кушевич і його записна книга (1897)³⁷.

Податкові ухвали в Польщі за Казимира Ягайловича (1897).

Народні Рухи в Галицькій Русі 1648 р. (1898).

Матеріяли до історії Галичини, т. I (1848).

Перший зазивний лист Б. Хмельницького (1898).

З історії галицько-руських соймиків (1898)³⁸.

Погляд на стан людности Львівської землі в сер. XVII в. (1901).

Матеріяли до історії Галичини, т. II (1901).

Маруся Богуславка в українській літературі (1901).

Київська козаччина 1855 р. (1902).

Угорські Русини в світлі урядової статистики (1903)³⁹.

Причинки до пізнання етнографічної території Угорської Русі (1905).

Словацький висланник на Україні 1709 (1906).

Pogląd na rozwój gimnazjum brzeziańskiego, I–II (1905, 1906).

³⁶ Правильна назва: Томашівський С. Матеріали до історії Хмельниччини // Записки НТШ. – Львів, 1896. – Т. 14. – С. 1–14.

³⁷ Невірно вказано рік: Томашівський С. Самуїл Кушевич, райця львівський і його записна книжка // Записки НТШ. – Львів, 1896. – Т. 15. – С. 1–24.

³⁸ Правильна назва: Томашівський С. З життя галицько-руських соймиків 1648–1649 // Жерела до історії України-Русі. – Львів, 1898. – Т. 4. – С. 1–36.

³⁹ Повна назва: Томашівський С. Угорські русини в світлі мадярської урядової статистики // Записки НТШ. – Львів, 1903. – Т. 56. – С. 1-46.

- Stulecie gimnazjum brzeziańskiego (1906).
Володимир Антонович (1906).
Матеріяли до історії шкільництва в Галичині (1909).
Причинки до історії Мазепинщини (1909)⁴⁰.
Листи Петра В. до А.М. Сінявського (1909).
Угорщина і Польща на поч. XVIII в., I (1909).
Етнографічна карта Угорської Русі (1910).
Adotok II Rákóczi F. es kora történetéhez (1912).
Матеріяли до історії Галичини, т. III (1913).
Südrussland (Ukraine) 1901–1910 (1913).
Перший похід Б.Хмельницького в Галичину (1914).
Угорская Русь (1914)⁴¹.
Один момент під Зборовом 1649 (1914).
Weltgeschichtliche Bedeutung Galiziens (1915).
Ватиканські матеріяли до історії України, ч. I (1919).
Українська історія. Ч. I. Старинні та середні віки (1919).
Памяти творців галицької державності 1124–1924 (1924).
Схід і Захід (1925).
Поміж двома світами. Як працювала середньовічна дипломатія (1926).
Предтеча Исидора. Петро Акерович, незнаний митрополит руський (1927).
Ruski epizod soboru lugduńskiego (1927).
Петро, перший уніатський митрополит України-Руси (1928).
Боярин чи ігумен? (1929)⁴².

⁴⁰ Невірно вказано рік: Томашівський С. Причинки до історії Мазепинщини // Записки НТШ. – Львів, 1908. – Т. 81. – С. 151–154.

⁴¹ Невірно вказано рік: Томашевский С. Угорская Русь // Украинский народ в его прошлом и настоящем. – Спб., 1916. – Т. 2.

⁴² Невірно вказано рік: Томашівський С. Боярин чи ігумен? (Причинок до питання про особу митрополита Петра Акерови-

До історії Перемишля і його єпископської катедри (1929)⁴³.

До історії Перелому Хмельниччини (1929).

Nowa teorja o początkach Rusi (1930).

900-ліття Белза, 1030–1930 (1930).

У друці є I т. «Історії церкви на Русі» (українською). У приготуванні: «Історія галицько-володимирської Русі», «Взаємини між Польщею та Руссю в X–XIV ст.» та ін.

Краків 15 березня 1930 [р.].

Томашівський (підпис).

Переклад з польської Віталія Тельвака.

ча) // Записки ЧСВВ. – Львів, 1930. – Т. 3. – С. 171-179. (Окрема відбитка: Львів, 1928. – 8 с.).

⁴³ Невірно вказано рік: Томашівський С. До історії Перемишля і його єпископської катедри. Критичні замітки // Записки ЧСВВ. – Львів, 1930. – Т. 3. – С. 179-190. (Окрема відбитка: Жовква, 1919. – 11 с.).